

korte mededelingen

Torenvalk pakt prooi van Sperwer

Bij het wak in de vijver van onze achtertuin werd een Spreeuw geslagen door een Sperwer op 17 februari 1985. De Sperwer, een wijfje, dook met de prooi vijf meter verderop de boomgaard in om de prooi te gaan consumeren. Direct nadat de Sperwer was neergestreken met de heftig spartelende prooi, stootte een Torenvalk op de Sperwer en verjoeg laatstgenoemde door verrassing bijna moeiteloos.

De Sperwer bleef op nog geen drie meter afstand in een pereboompje zitten kijken hoe de Torenvalk, na langdurig pikken, de Spreeuw doodde en opat.

Drie Eksters deden nog een poging om de Torenvalk de gestolen prooi te ontfutselen, maar in dit geval gedijde het gestolen goed.

■ T. Pavlicek, Paulus Potterhof 17, 4033 AN Lienden.

Valse sentimenten ?

In de boekbesprekingsrubriek van 'Het Vogeljaar' 33(4) : 184 bespreekt de redactie het door Paul Opdam geschreven boek 'Roofvogels in ons landschap'.

Wat mij in die boekbespreking opviel, was de volgende passage: 'Jammer is het dat nog steeds door velen, zo ook door de auteur, het woord 'roofvogel' wordt gehandhaafd. Dit terwijl in de ons omringende landen toch al veel vaker het woord prooivogels, grijpvogels, Birds of Prey, Greifvögel of oiseaux de proie wordt gebruikt in plaats van roofvogels, Raubvögel, Raptors of Rapaces'.

Ik betreur het dat ook de redactie van 'Het Vogeljaar' zich in deze kwestie laat leiden door valse sentimenten. Iedereen weet dat roofvogels hun voedsel (geheel of gedeeltelijk) vergaren door prooidieren van het leven te beroven. Een naamswijziging zal in dat drag geen verandering teweeg brengen. En dat is ook nergens voor nodig. Wat beoogt de redactie dan eigenlijk met een naamswijziging? Ik doe er een gooi naar: door de verzamelnaam 'roofvogel' te wijzigen in 'prooi-' of 'grijpvogel' lijkt men te suggereren dat daarmee de negatieve connotatie zou verdwijnen. Ik bestrijd echter dat aan de naam 'roofvogel' een negatief etiket kleeft. Bovendien is de term 'prooivogel' verwarrend, omdat niet duidelijk is of de prooivogel prooien slaat of dat de prooivogel een prooi is.

Daarom geachte redactie, durf het beest bij de naam te noemen. Roofvogels zijn gewoon roofvogels!

■ Paul Herfs, Herenweg 45 bis, 3513 CB Utrecht.

Van Dale (Groot Woordenboek der Nederlandse Taal) omschrijft het woord 'roven' in de ongunstige zin, namelijk 'openlijk met geweld wegnemen wat een ander toebehoort'.

Kokmeeuwen profiteren van Brilduikers

In het najaar kunnen Brilduikers zich in grote groepen verenigen. Ze zijn dan in eclipskleed, op afstand een donkergrauwe massa. Concentraties van enkele tientallen tot honderden Brilduikers houden ervan ondiep water systematisch af te grazen, regelmatig duikend naar voedsel. Elk dier werkt voor zichzelf, maar ze blijven bij elkaar. Het lijkt waarschijnlijk dat op die manier de kleine dierlijke prooien gedesoriënteerd raken en gemakkelijker gegrepen kunnen worden dan wanneer de duiker solitair naar voedsel zoekt.

Enkele vogels bijten de spits af, bevinden zich duidelijk in de voorlinie en schijnen de koers te bepalen. In het midden is de groep het grootst. Samen schuiven ze als een ovale vlek over het water.

Het is een bijzonder boeiende ervaring als de Brilduikers gezelschap krijgen van Kokmeeuwen. Deze mengen zich onder de duikers en vormen met hen een zeer dicht verband. De Kokmeeuwen gedragen zich buitengewoon alert, houden de kop omhoog en steken de nek vooruit, zodat ze een breder blikveld hebben. Ze dobberen hoog op het water en draaien voortdurend heen en weer om dat op te pikken dat de aanhoudende duikende Brilduikers laten opwarrelen. Alle vogels zijn druk in beweging, overigens zonder enig geluid te maken.

Mogelijk is er een bepaalde (doelmatige?) getalsverhouding tussen beide soorten. Deze is gedurende actie moeilijk te bepalen. Dat kan pas als er een rustpauze is en alle vogels drijven. De kleinste groep, die ik zag, omvatte maar vijf Brilduikers en zes Kokmeeuwen, een grotere groep zestien Brilduikers en vijftientig Kokmeeuwen, maar ook concentraties van bijvoorbeeld respectievelijk 150 en 280 stuks kwam ik tegen (Lauwersmeer). Samen trekken ze over de waterweide. Bij één groep mat ik een snelheid van ongeveer tien meter per minuut. Deze zal overigens wel afhankelijk zijn van voedselrijkdom, duikdiepte en bijvoorbeeld groeps grootte. Eén keer heb ik gezien dat de compacte groep van de beide vogelsoorten, die zo weinig met elkaar gemeen hebben, zich gedurende meer dan een uur honderden meters verplaatste. Ik kan mij niet anders voorstellen dan dat alleen Kokmeeuwen profiteren van dit gezamenlijk jagen. Ze nemen kennelijk op dat overblijft. Paratiseren doen ze nu eenmaal graag; de Brilduikers doen het werk. Van agressief gedrag over en weer is geen sprake.

Als de duikers boven komen kijken ze twee of drie keer om zich heen, duiken weer en blijven zeven tot tien seconden onder water. Het was niet na te gaan of het blijkbaar overvloedige voedsel dat de Kokmeeuwen in de nabij-

Red.

heid van opduikenden Brilduikers opnemen plantaardig was.

Het ligt voor de hand dat de Brilduikers de gestadige gang door het water verbreken. Zij houden als op signaal vrijwel alle tegelijk met duiken op en verwijderen zich in verschillende richtingen, poetsen zich en zwemmen wat. De Kokmeeuwen blijven nog even actief, de kop nog geheven - maar niet voor lange tijd. Soms beginnen na een poosje (je kunt dan aannemen dat er niets meer te halen valt) enkele meeuwen dicht in de buurt van een Brilduiker levendig in het water te pikken. Is dit schijnpikken, een prikkelbeweging? Ik heb niet gezien dat de rustig drijvende Brilduiker dan reageerde.

De groep valt dan uiteen, sommige meeuwen gaan 'zitten', laag op het water, andere vliegen weg.

Als dan ná enige tijd één Brilduiker weer begint te duiken volgen alle andere meteen. Kokmeeuwen komen er weer bij en de groep krijgt weer het zeer compacte karakter.

Eénmaal zag ik binnen een kilometer afstand (Lauwersmeer) vier kleinere en grotere concentraties in de weer. In één ervan bevonden zich enkele IJseenden, die zich gedroegen als de Brilduikers, weliswaar aan de periferie van het gezelschap.

Ik heb dit gekoppeld opereren nog nooit beschreven gezien. Dat kan aan mij liggen, want het verschijnsel is beslist niet zeldzaam. Graag verneem ik of anderen deze waarneming met mij delen.

■ Dr. ir. E. van Roon, Bosweg 12, 6704 AM Wageningen.

Wij menen dat het een interessant gegeven is voor vogelfotografen om er interessante opnamen van te gaan maken.

J.T.

Broedgeval van een Brilduiker (*Bucephala clangula*) ten zuiden van Veessen (provincie Gelderland)

Op 9 juni 1985 werd tijdens een bezoek aan het natuurreservaat Welsumerwaarden (gelegen in de IJsseluiterwaarden bij Epe) in een binnendijks gelegen kolkje een vrouwtje Brilduiker met zeven juveniele exemplaren waargenomen. Een mannetjes Brilduiker werd niet waargenomen. Volgens Glutz van Blotz-

heim verlaten de mannetjes al vrij snel de broedende vrouwtjes, terwijl ook veelvuldig vastgesteld is dat de broedplaatsen verlaten worden.

Het is dus niet uitzonderlijk dat geen mannetje in de omgeving aanwezig was.

Het kolkje is particulier eigendom en bevindt zich op enkele tientallen meters van de Veluwe bandijk.

Zonder verrekijker was de brilduikerfamilie op 9 juni 1985 goed te observeren. Determinatie van de brilduikerfamilie werd op 10 juni bevestigd door W.G. Gerritse uit Diepenveen en op 11 juni door T.J. van Gent uit Wageningen. Op 11 juni zijn door de Apeldoornse vogelfotograaf W. Weenink foto's gemaakt. Ten slotte werd op donderdag 13 juni het gebied bezocht door de inventarisatie-medewerker van het Staatsbosbeheer, de heer B.J. Frielink, die de waarneming bevestigde.

Het (doorbraak)kolkje heeft een oppervlakte van circa 250 meter en is erg ondiep. Vele jaren geleden werd de helft van het kolkje dichtgestort met industrieel afval en omgevormd tot grasland. Momenteel wordt nog regelmatig agrarisch afval aan de rand van het kolkje gestort door aanwonenden. Door de stort van hooi en gras treedt zuurstofgebrek in het water op; ondergedoken- en drijvende waterplanten komen dan ook in het kolkje niet voor. Aan de rand van het kolkje bevinden zich veel storingsplanten zoals Zwarte nachtschade en Liesgras.

Mede door de stort van agrarisch afval en wilgentakken is een dichte storingsvegetatie rond het kolkje aanwezig. De oevers zijn vrij vochtig en het kolkje is ook gedurende droge zomers waterhoudend, vanwege permanente kwel.

Behalve aan de noordzijde van het kolkje bevinden zich aan de overige zijden circa 35 Knotwilgen en enkele Populieren en in het grasland enkele hoogstamperen. Langs de Veluwe bandijk bevindt zich een fraaie iepenheg.

In de Knotwilgen broedt jaarlijks een paartje Steenuilen en diverse paartjes Ringmussen en Koolmezen. Langs de oever van het kolkje broeden Meerkoet, Waterhoen en Wilde Eend. Op 9 juni werd ook een Dodaars waargenomen.

■ Adrie Hoppinga, Kerkweg 10, 8193 KK Vorchten.

Brilduiker met jongen, Welsumerwaarden, 11 juni 1985.

Naar een dia van Wim Weenink.

